

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1938

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α. Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
46 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 46
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ GREGOROVIVS

Ὁ Φερδινάνδος Gregorovius (1821 - 1891) ἐγεννήθη εἰς τὸ Neidenbourg τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσίας. Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν γυμνασιακῶν του σπουδῶν εἰς τὸ Γυμνάσιον τοῦ Gumbinnen, ἐσπούδασε Θεολογίαν καὶ Φιλοσοφίαν εἰς τὰ Πανεπιστήμια τῆς Καϊνιξβέργης καὶ τῆς Χαϊδελβέργης. Νεώτατος, μόλις εἰκοσαετῆς, ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον (1841) εἰς τὸν κόσμον τῶν γερμανικῶν γραμμάτων καὶ ἤρχισε δημοσιεύων διαφόρους ἀξιολόγους μελέτας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρονται «Αἰ σοσιαλιστικαὶ θεωρίαι τοῦ Γκαίτε εἰς τὸν Βίλχελμ Μάϊστερ», «Ἱστορία τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ καὶ τῆς ἐποχῆς του», «Εἰκόνες τοῦ Ρωμαιοελληνικοῦ Κόσμου» κ. ἄ.

Ἀπὸ τὰ πρῶτα αὐτὰ νεανικά ἔργα φανερώνεται ἡ ζωηρὰ κλίσις τοῦ συγγραφέως πρὸς τὰς ἱστορικὰς μελέτας, καὶ ἰδίως πρὸς τὴν παράλληλον ἔρευναν ἐπὶ τῶν δύο μεγάλων καὶ ἀρχαίων τοῦ κόσμου πολιτισμῶν, τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ Ρωμαϊκοῦ.

Κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1852, ὁ Gregorovius ἐπισκέπτεται, διὰ πρώτην φοράν, τὴν Ἰταλίαν, γοητεύεται ἀπὸ τὴν μεσημβρινὴν φύσιν τῆς χώρας αὐτῆς, καὶ διαμένει ἐκεῖ, συνεχῶς, ἐπὶ 20 ὁλόκληρα ἔτη. Σπουδάζει τὴν Ἱστορίαν, τὸν ἀρχαῖον ρωμαϊκὸν πολιτισμὸν, παρατηρεῖ τὴν σύγχρονον ζωὴν τοῦ τόπου, τὸν ὁποῖον περιοδεύει παντοῦ, καί, ὑπὸ τὸν ἰταλικὸν οὐρανόν, εὕρισκει ἕνα ἐξαιρετικὰ εὐνοϊκὸν κλίμα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς συγγραφικῆς του ἐργασίας.

Ἡ Ἰταλία χρησιμεύει ὡς Ἠγερία Νύμφη τοῦ δημιουργικοῦ του πνεύματος, καὶ εἰς τὸν ἐνθουσιασμὸν του πρὸς τὴν χώραν αὐτὴν ὁμοιάζει ἐν μέρει ὁ Gregorovius πρὸς τὸν ἄλλον μέγαν συμπατριώτην του καὶ σύγχρονόν του, τὸν Th. Mommsen, τὸν κλασικὸν συγγραφέα τῆς Ρωμαϊκῆς Ἱστορίας. Ἄλλ' ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ Gregorovius δὲν εἶναι περιορισμένος εἰς τὴν Ἰταλίαν. Εὐρύνεται πέραν τοῦ ἰταλικοῦ ὁρίζοντος, καὶ περιβάλλει τὴν Ἑλλάδα ὡς ἀνωτέραν πνευματικὴν πηγὴν.

Μεταξὺ τῶν κυριωτέρων ἔργων τοῦ συγγραφέως, τὰ ὁποῖα ἐγεννήθησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἶναι: «Ἡ Ἱστορία τῆς πόλεως Ρώμης κατὰ τὸν Μεσαίωνα», «Ἡ Νῆσος Κάπρι — Ἐνα εἰδύλλιον τῆς Μεσογείου», «Ἡ νῆσος Κορσική», «Χρόνια περιπλανή-

σεων στὴν Ἰταλία» («Wanderjahre in Italien») καὶ πολλὰ ἄλλα.

Διὰ τὸ ἰταλικὸν αὐτὸ ἱστοριογραφικὸν καὶ ἄλλο πολυμερές ἔργον του, ἡ Ρώμη ἐτίμησε τὸν συγγραφέα καὶ τὸν ἀνεκήρυξε πανηγυρικῶς ἐπίτιμον Ρωμαῖον πολίτην.

Κατὰ τὸ ἔτος 1872 ὁ Gregorovius ἐγκατέλειψε τὴν Ἰταλίαν διὰ νὰ περιηγηθῆ τὰς χώρας τῆς Ἀνατολῆς. Περιηγήθη ἀρχικῶς τὴν Αἴγυπτον, κοιτίδα παναρχαίου πολιτισμοῦ, καὶ κατόπιν, διαδοχικῶς, ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Συρίαν, τὴν Τουρκίαν, διὰ νὰ καταλήξῃ, ὡς τελευταῖον σταθμὸν, εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ νὰ συμπληρώσῃ τὸν μέγαν κύκλον τῆς πνευματικῆς του μῆσεως καὶ τῆς συγγραφικῆς ἐργασίας του. Ἀπὸ τὴν σύντομον, σχετικῶς, διαμονὴν του εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐνεπνεύθη κι' ἔγραψε ἱστορικὰ κυρίως ἔργα, ὅπως ἡ «Ἀθηναῖς — Ἱστορία μιᾶς Αὐτοκρατείας τοῦ Βυζαντίου» καὶ τὸ μνημειῶδες ἐκεῖνο καὶ σημαντικώτερον ἔργον του, ἡ «Ἱστορία τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν Μεσαίωνα» («Geschichte der Stadt Athen im Mittelalter»⁽¹⁾), ἡ ὁποία καὶ ἀποτελεῖ τὸ παράλληλον σύγγραμμα πρὸς τὸ ἄλλο, τὴν «Ἱστορίαν τῆς Μεσαιωνικῆς Ρώμης».

Εἰς τὰ δύο αὐτὰ, ἰσάξια εἰς δύναμιν καὶ ἐπιστημονικὴν ἐμβρίθειαν παράλληλα ἔργα, ὁλοκληροῦνται καὶ τὰ πορίσματα τῆς μακρᾶς ἱστοριοδικτικῆς ἐρεύνης καὶ τῆς βαθείας κριτικῆς μελέτης τοῦ συγγραφέως ἐπὶ τοῦ Ἑλληνορωμαϊκοῦ συγγενοῦς κόσμου.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων μικροτέρων Ἑλληνικῶν μελετῶν τοῦ Gregorovius εἶναι καὶ τὸ «Εἰδύλλιον τοῦ Ἰονίου», εἰς τὸ ὁποῖον περιέχονται αἱ ταξιδιωτικαὶ ἐντυπώσεις καὶ περιγραφαὶ τοῦ συγγραφέως ἀπὸ μίαν ὀλιγοήμερον διαμονὴν του εἰς τὴν Κέρκυραν, — τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1880 — κατὰ τὸ ταξίδι τῆς ἐπιστροφῆς του ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα πρὸς τὴν Ἰταλίαν. Μὲ τὰς ταξιδιωτικὰς του ὁμῶς αὐτὰς ἐντυπώσεις καὶ τὰς περιγραφὰς, συνέπλεξε ὁ συγγραφεὺς ἀριστοτεχνικῶς καὶ μίαν αὐτοτελεῖ ἱστορικὴν μελέτην, εἰς ἀδράς

(1) Καὶ τὰ δύο αὐτὰ σπουδαιότερα τῶν Ἑλληνικῶν ἔργων τοῦ Gregorovius μετεφράσθησαν ὑπὸ τοῦ Σπ. Λάμπρου, μετὰ συντόμου βιογραφίας περὶ τοῦ συγγραφέως («Ἐν «Ἐστία», 1882).

γραμμάς, ἡ ὁποία καὶ ἀποτελεῖ ἓνα εἶδος εἰσαγωγῆς εἰς τὰς ἱστορικὰς σπουδὰς περὶ τῆς Κερκύρας, καὶ τῶν ἄλλων, γενικώτερον, Ἴονίων Νήσων.

Εἰς τὴν Γερμανίαν ὁ Schillmann, κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους, εἶχε μίαν εὐτυχή ἔμπνευσιν. Συνεκέντρωσε εἰς ἑνιαίαν, καλλιτεχνικῶς εἰκονογραφημένην μάλιστα ἔκδοσιν (1927), πλουτισθεῖσαν καὶ διὰ πολλῶν σημειώσεων⁽¹⁾, ὀλόκληρον τὸν Ἑλληνικὸν ἔργον τοῦ μεγάλου αὐτοῦ γερμανοῦ ἱστορικοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον συνδυάζεται τὸ ποιητικὸν πνεῦμα μὲ τὴν ἐπιστημονι-

κὴν σκέψιν εἰς ἓνα ἄρμονικὸν σύνολον.

Ἡ νέα ἐδῶ μεταφραστικὴ προσπάθεια πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ « Εἰδυλλίου τοῦ Ἴονιου » ἔγινε ἐκ τοῦ εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Κερκύρας παλαιοῦ ἀντιτύπου τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον φέρει μάλιστα καὶ ἰδιόγραφον ἀφιέρωσιν τοῦ συγγραφέως, Ἰταλιστικὰτ' ἐξαίρεσιν γραμμένην, τὴν ἀκόλουθον :

« Alla Biblioteca Comunale di Corfou dedica questa memoria uno di tanti ospiti, che visitando l'inolita Isola, ne riportavano impressioni indelebili. Monaco — Dicbr 1881 — Ferdinand Gregorovius. »

Ε. Ε. ΣΩΤΗΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

FERD. GREGOROVIVS

ΕΝΑ ΕΙΔΥΛΛΙΟ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ

Μετάφραση καὶ σημειώσεις Ε. Ε. Σωτηρακοπούλου

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Protenus aërias Phaeacum
abscondimus arces,
Litoraue Epiri legimus

VIRGIL

Τὰ ἱχνογραφήματα αὐτὰ ἐδημοσιεύθησαν διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν Γερμανικὴν σύγχρονον Ἐπιθεώρησιν « Unsere Zeit ». Ἀπ' ἐκεῖ μετεφράσθησαν εἰς τὴν Νεοελληνικὴν γλῶσσαν ὑπὸ τοῦ κ. Σπυρίδωνος Παπαγεωργίου καὶ ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ περιοδικὰ φύλλα « Κλειῶ » καὶ « Ἐστία » τῆς Τεργέστης καὶ τῶν Ἀθηνῶν⁽²⁾.

Ἐπειτα μοῦ ἐζήτησαν ἀπὸ τὴν Κέρκυραν νὰ προβῶ εἰς μίαν ἰδιαιτέραν ἔκδοσιν αὐτῶν σὲ ξεχωριστὸ βιβλίον, καὶ τοῦτο ἦτο καὶ ἡ ἐπιθυμία Γερμανῶν φίλων, οἱ ὁποῖοι ἤθελαν τὸ « Εἰδύλλιο τῆς

Μεσογείου » (τὸ Κάπρι) νὰ τὸ τοποθετήσουν στὸ πλευρὸ τοῦ « Εἰδυλλίου τοῦ Ἴονιου ».

Στέλλω, λοιπόν, πρῶτα στοὺς καλοὺς Κερκυραίους τὴν μελέτην μου αὐτὴν, εἰς ἐπιμελημένην ἔκδοσιν, ὡς ἀνάμνησιν τῆς ἰδιαιτέρας τῶν συμπαθείας πρὸς ἑμένα, εἰς ἓναν ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ξένους, οἱ ὁποῖοι ἐπεσκέφθησαν τὴν πολυῦμνητον Νῆσον τῶν Φαιάκων, διὰ ν' ἀπολαύσουν τὴν γοητείαν τῆς Ἑλληνικῆς φύσεως καὶ νὰ χαροῦν μὲ τοὺς προσηνεῖς τρόπους ἑνὸς εὐτυχισμένου λαοῦ.

Καὶ ἀφοῦ οἱ Ἕλληνες ἀναγνώσται ὑπεδέχθησαν τώρα μὲ ἐπιείκειαν τὸ βιβλίον μου τοῦτο, μὲ ἀπαλλάσσουν ἀπὸ τὴν φροντίδα νὰ δικαιολογηθῶ διὰ τὴν τόλμην μου, μὲ τὴν ὁποίαν ἀπεφάσισα, εἰς τὸ διάστημα μιᾶς δεκαήμερου μόνον διαμονῆς μου εἰς τὴν Κέρκυραν, νὰ ἱχνογραφήσω τὴν Νῆσον αὐτὴν εἰς δύο σχεδιάσματα.

Ὅσο διὰ τοὺς Γερμανοὺς ἀναγνώστας, ἔχουν διαβάσει ὄχι ὀλίγα, καὶ μερικὰ μάλιστα ἐξαιρετικὰ ἔργα διὰ τὴν νῆσον αὐτὴν, ὅπως, ἰδίως, « Αἱ χῶραι τῆς Ὀδυσσεΐας » (« Odysseeischen Landschaften ») τοῦ Ἀλεξάνδρου φόν Βάρσμπεργκ. Ἀλλὰ, ἀπέναντι αὐτῶν τῶν ἐργασιῶν, ἡ ἔλλειψις ἀξιώσεων τοῦ βιβλίου τούτου μὲ δικαιολογεῖ. Σ' αὐτὸ ἀναπαριστάνω τὰ αἰσθήματα ποῦ ἔδοκίμασα ἐκεῖ καὶ ὅ,τι ἀπεθαύμασα. Ἐάν λοιπόν τώρα αἱ ἐντυπώσεις μου αὐταί, τὰ αἰσθήματα καὶ αἱ σκέψεις μου ποῦ ἐγεννήθησαν σὲ ὠραῖες ἢ σημαντικὰς στιγ-

(1) Ἡ ἔκδοσις Fritz Schillmann (1927) περιέχει τὰ ἀκόλουθα ἔργα: « Athenais », « Geschichte der Stadt Athen im Mittelalter », « Korfu » καὶ ἄλλας μικροτέρας μελέτας καὶ ταξιδιωτικὰς ἑλληνικὰς περιγραφάς, ὅπως « Ἀπὸ τὴν Ἀθηναϊκὴν Ὀπαιθρον » (« Aus der Landschaft Athens »). — Περὶ τοῦ ταξιδίου τοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατὰ τὸ ἔτος 1880, ἐνδιαφερούσας πληροφορίας περιέχει καὶ ἰδιαιτέρα ἐπιστολὴ τοῦ Gregorovius, σταλεῖσα πρὸς τὸν φίλον του γερμανὸν καθηγητὴν Franz Rühl, ἡ ὁποία καὶ ἐδημοσιεύθη ἀργότερα, ὅπως σημειώνει εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ ὁ Schillmann (bei J. Hölzig « Ferd Gregorovius » S. 446).

(2) Τῆς ἀρχικῆς αὐτῆς καὶ μοναδικῆς ἕως τώρα μεταφράσεως, μόνον τὸ τελευταῖον μέρος κατωρθώσαμε νὰ ἀνεύρωμε ποῦ ἀνεδημοσιεύθη εἰς τὴν « Ἐστία » (1881) ἀπὸ τὴν « Κλειῶ » τῆς Τεργέστης. Ἡ παλαιὰ αὐτὴ μετάφρασις εἶναι γραμμένη εἰς τὴν ἀρχαῖζουσα γλῶσσα τῶν λογίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἔχει δὲ καὶ μερικὰς παραλείψεις. Ἐξ ἄλλου, καὶ κόγῳ τοῦ ἐξαιρετικὰ δυσσευρέτου τῆς ἀπρηχαιωμένης αὐτῆς μεταφράσεως, ἡ μελέτη τοῦ Γερμανοῦ ἱστοριογράφου περὶ τῆς Κερκύρας, τὸ « Εἰδύλλιον τοῦ Ἴονιου », δύναται νὰ θεωρηθῆ τώρα, δικαιολογημένως, ὡς ἔργον κατ' ὁδοῖαν ἀνέκδοτον διὰ τὸ σύγχρονον Ἑλληνικὸν ἀναγνώστικόν κοινόν.